

ANVIOÙ HON LEC'HIOÙ (5)

II

Roazhon. Evel ar stumm *Rennes* e teu *Roazhon* eus an hengeltieg *Redones* (*Riedones* a-wezhioù). An diftongenn er stumm brezhoneg a ziskouez e oa hir vogalenn gentañ ar stumm hengeltieg *Rēdones*. Evel en meur a anv kozh all an dibenn *-es* zo kouezhet. Ar brezhoneg *Roazhon* zo tremenet dre **Roedon*. Catholicon 1499 a ro ar stumm *Roazon*, ha meur a zistagadur a c'haller klevet herie c'hoazh : /*raozoun*/, /*roehon*/, /*rweon*/, /*ruān*/, /*rāwon*/, etc...

An anv zo da vezañ keñveriet gant ar c'hrennvrezhoneg *roez* « frankizenn », evel en Buhez Nonn, 288: *Deomp voar roez da clasq an goezet* « Venons chasser les (animaux) sauvages sur la clairière. ». Da vezañ keñveriet gant ar c'hembraeg *rhwydd* « aes », pe c'hoazh gant ar galianeg *rēda* « karr peder-rod ». Ur mennozh a frankiz a zispleg ar rummad geriennoù-se.

En 1732 e veze lâret : *Ar beva a so qezr ê Roazon*, mann nevez en dez a herie !

An etnonim a c'haller treiñ « ar reoù a oar kas kirri (emgann) ».

Condate. Anv kozh a oa d'ar gêr a vo *Roazhon* goude. Ur stumm hengeltiek adarre. Ur stumm adkavet evel eil anv ar wazhig *Lizieg* en kêr Wened : *Condat*. Un anv hag a gaver ivez pell diouzh an Arvorig, evel en bro an Arverned, da skouer. En berr, un anv ledet war dachenn ar c'heltieg kozh.

Savet eo war *con-* « gant » ha war un elfenn **dat-* « en em vodañ » « emvod » (evel an iwerzhoneg *dál*, an henvrezhoneg hag an hengebraeg *datl*, ar brezhoneg modern *dael* « lec'h ma breutaer, etc. », hag ivez ar c'houblad *dor-dal* « dor al lec'h ma breutaer », ha soñjit ivez en *rendael* diwar *ren dael*, etc.). Bezañ eo an henanv keltiek war ar c'hevandir evit *kember*. *Kember*, hag e vreudeur iwerzhoneg ha kembraeg, zo boutin-tre herie evit treiñ « confluentia », hag a oa *kemper* en henvrezhoneg.

Anavezet mat *Kemper-Kaourintin* lec'h ma kengej an Oded hag ar Steir, *Kemperle* savet war *kemper* hag *Ele*, pe c'hoazh *Kemper-Gwezhenneg*, diwar anv ur brezelour kozh...

Kember zo savet war *ken-*, *kem-* « gant » ha *ber* « deverañ », un eil elfenn hag a gaver er ger *aber* ivez. *Condeuinkon* (diwar treuzskrivañ L. Fleuriot), henanv ar gêr a vo *Naoned* diwezhatoc'h, a ziskouez ivez ar rakger *con-*. An eil elfenn a c'hallfe bezañ keñveriet gant an henvrezhoneg *uueith* « emgann » (cf. stumm kozh anv ar stêr *Vilaine* diwar *Uikenonia*).

Redon. N'eo ket un etnonim ha n'eo ket kar da anv *Roazhon* kennebeut. *Redon* a oa *Roton* en henvrezhoneg (Kartular Redon etre an VIIIvet hag an IXvet kantved).

An elfenn gentañ zo *rot-* « rod, redadenn », bev en hengeltiek ivez. Moarvat an eil elfenn hag a gaver er ger *bered* eus **bed-rot*. En brezhoneg modern e kaver *roudouz* pe *roudour* eus *rot-uueð* aet da *rodoed* en krennvrezhoneg. Menegiñ ar *Roudouroù* en Gwengamp a ranker ! An dibenn *-où* zo un hipokoristeg, anat.

Just un evezhiadennig, *Roudoualleg* zo he stumm kozh *Rodoed-Gallec*. Amañ *gallec* n'eo ket « galleg », ar yezh, met diwar **kallek* « meinek ». Merket eo ar c'hemmadur.

Naoned. Un etnonim all. *Naoned* zo an diskennad war-eeun eus an henanv *Namnetes*. *Nantes* /*nã:t*/ eo an distagadur galleg (hini ar gallaoueg ivez ma'm eus komprenet mat – met hini ar poateveg n'ouzon dare -), ar pezh en devoa lakaet lod da soñjal er ger *nant* « traou ». Re aes ! Catholicon 1499 a ro *Naffnet* .g. *nantes*, ar pezh a lak anat an deverañ war eeun diwar *Namnetes*, dres. An dibenn *-es*, evel en *Redones*, zo kouezhet evel reizh en brezhoneg.

A-wezhioù e klevet an *Naoned*, stumm deuet diwar levezon an dibenn *-ed* santet evel bezañ ul liester hag ivez diwar levezon troiennoù a-seurt gant *Me zo a Naoned* : *a Naoned* o vont da *an Naoned*, aes a-walc'h.

An etnonim *Namnetes* zo stag ouzh ar rummad anvioù savet war *namo-*, *nemo-*, *namanto-* kar d'ur rummad gerioù evel **nam* pe **nem* « kromm », evel m'eo an neñv diwar **nem* ! Kenglotadur zo etre ar bed douarel hag ar bed neñvel, alese an anv-lec'h *Neñved* (diwar *Nemet*) en Lokorn. An *Namnetes* a

oa tud en darempred gant an neñv, gant se e heuliomp troidigezh Leon Fleuriot « ar reoù sakr, ar reoù gwarezet gant an neñv ».

Naoned ar goant ! eme hon Gregor, Gregor Rostrenenn, en 1732. Re wir.

razh. Sed aze ur ger hag a seblant bezañ dianav d'ar yezh vodern, met testeniekaet mat, koulskoude, el lec'hanvadurezh. Ha pan oa anv eus *Naoned* ez eus anv amañ eus *Rezé*, bet porzh bras en henamzer a-dal da *Naoned*, just a-walc'h. *Rezé* lec'h zo bet kavet ur blakenn plom gant kontoù galianek, a oa *Ratiatum* en henamzer. An anv zo bet displeget dre anv ar raden pe dre hini ar roudouz. An displegadenn wellañ, hag a bell, zo dre *rat-* « lec'h gwarezet gant ur savenn douar », ar pezh a oa soñj Leon Fleuriot ivez.

An heniwerzhoneg *ráth* pe *ráith* « savenn douar, kreñv, etc », ar galianeg *ratin* (akuzativ) a deufe eus **prāto-* pe **prāti-* (cf. al latin *prātum* « prad »). Evel m'eo bev mat en su Kembre (cf. *Y Rhath*, karter bras en Caerdydd, lec'h m'emañ *Albany Road*, rouantelezh an tiez-debriñ indian) zo bet soñjet eo bet amprestet digant an iwerzhoneg. Met netra asur, a-benn ar fin. Ar ger a c'hall bezañ predenek...

Hag en brezhoneg eta ? Just a-walc'h, sachet e oa bet ma evezh gant un nebeudig anvioù savet war *raz* pe *razh*, pe zoken kavet evel anvioù o unan. Evel, da gentañ penn, anv ur maner en Aradon, *Le Ratz* (en 1870), gant an dibenn *-tz* zo evit ar fonem /th/, peurliesañ. An termeniñ « savenn douar pe mein ha douar » a glotfe a-walc'h gant un anv maner. War gumun Sizun zo un anv-lec'h *Penn-ar-Raz*, notennet *anciennement Rochcleguer uhella* en 1686, ur *raz* eta hag a c'hallfe bezañ hon *razh*, war-bouez e vez skrivet *Penanras* en 1686 ha 1706 ha *Penarras* en 1690 ha *Penaraz* en 1707. Ar skrivadurioù zo kontrol an eil re ouzh ar re all, distabil, re evit bezañ asur da vat. Ne vern, ar gwiriañ zo ret.

Ifor Williams, pebezh gouiziegezh hennezh, ur bam, hennezh a wele er stêr *Rath* ur stêr o tiskouez ur wrizienn kar d'ar brezhoneg *razhañ* « kravet », da lâret eo ur stêr o kravet he div c'hlann... Gant se e soñj din eo sklêrijennet ster anv ar stêr *Rahun*, un adstêr d'an *Añv* (*Aff* mard eo gwell ganeoc'h)...

Ha *Beg-ar-Raz* ? Ar memes ger pe ger ? Ur ger all c'hoazh, brezhoneg eo deuet da vezañ met gant un hir a veaj diwar an norseg kozh. En buhez Gwenole (1580) 811-814, e lenner : *Nac Itron nac Autrou goude ho stadou bras, / Dre an poes o pechedou queffret o goeledas. / Gouloedaf ty ha men gant mor plen bede an Ras / Enhy bras na byhan an dro man ne manas* « Ni dame ni seigneur : après leurs grandes dignités, / Par le poids de leurs péchés ensemble elle les engloutit. / Engloutis, maison et pierre, par la mer haute, jusqu'au Raz : / En elle, grand ni petit cette fois ne resta. ». Ar glotenn zo en *-as* ha n'eo ket en *-az* : en krennvrezhoneg ne c'halled ket lakaat da glotañ *-s* ha *-z* (a oa evit /dh/ pe /th/), en nep keñver. An displegañ gwellañ zo roet gant hon Emil Ernault en e *C'hlossaire*. Notennet e vo ivez ar galleg *raz-de-marée*, savet war ar memes *raz* brezhoneg, hag en kichen ar saozneg *race* evit « redadenn ».

Sede *razh* « savenn douar pe douar meinek », *razh* un elfenn stêranvadurel kar da *razhañ* ha *raz* « red-mor pe strizh-mor ».

Herve Bihan

Levrlennadur

Bourgès, André-Yves, <https://varietes-historiques.blogspot.com/2017/07/une-residence-de-waroch-locmariquer.html>

Bromwich, Rachel, *Celtic dynastic themes and the Breton Lays*, Etudes Celtiques, vol. 9, fascicule 2, 1961. pp. 439-474 [a c'haller pellgargañ war lec'hienn Persée]

Delamarre, Xavier, *Dictionnaire de la langue gauloise – Une approche linguistique du vieux celtique continental*, éditions errance, Troisième édition, 2003.

Deshayes, Albert, *Dictionnaire topographique du Finistère*, Coop Breizh, 2003.

Ernault, Émile, *Glossaire Moyen Breton*, Paris, 1895-1896.

Evans, D. Ellis, *Gaulish Personal Names, A Study of some Continental Celtic Formations*, Oxford, 1967.

Even, Arzel, *Hol lennegezh kollet*, hor Yezh, Nnn 318, 2024, pp. 5-10. [embannet ur wezh kentañ war Al Liamm, Niv. 111, 1965, pp. 252-260]

Fleuriot, Léon, *Du gaulois au breton ancien en Armorique*, Bulletin de la Société Archéologique du Finistère, tome 109, 1981, pp. 165-194.

Fleuriot, Léon, *Dictionnaire des gloses en vieux-breton*, Paris, 1964.

- Koch, John T. & alii, *An Atlas for Celtic Studies – Archaeology and Names in Ancient Europe and Early Medieval Ireland, Britain, and Brittany*, Oxford, 2007.
- Lambert, Pierre-Yves, *La langue gauloise*, Errance, 1994.
- Lambert, Pierre-Yves & Stifter, David, *Le plomb gaulois de Rezé*, Études Celtiques, volume 38, 2012, pp. 139-164.
- Rosenzweig, *Dictionnaire topographique du Département du Morbihan comprenant les noms de lieu anciens et modernes*, Paris, 1870.
- Vallerie, Erwan, *Traité de toponymie historique de la Bretagne*, An Here, 1995.
- Williams, Ifor, *Enwau Lleoedd*, Gwasg y Brython, Lerpwl, 1945.